

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA YOZMA NUTQNI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR

Alimova Dilorom Xudoyqulovna¹, Nuriddinova Aydana Ermuxamad qizi²

Toshkent amaliy fanlar universiteti, Boshlang'ich ta'lim nazariyasi va metodikasi kafedrası v.v.b dotsenti.

Toshkent amaliy fanlar universiteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabasi

¹E-mail: diloromalimova55@gmail.com

²E-mail: aydananuriddinova56@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvlari tahlil qilinadi. Yozish ko'nikmasini shakllantirish jarayonida interfaol metodlar, STEAM integratsiyasi va differensial ta'lim imkoniyatlari ochib beriladi. Tadqiqot natijalari yozma savodxonlikni rivojlantirishda kompleks metodik tizim samarali ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: yozma nutq, boshlang'ich ta'lim, savodxonlik, interfaol metod, STEAM, kompetensiya, kreativ fikrlash.

Kirish

Boshlang'ich ta'lim bosqichida yozma nutqni rivojlantirish o'quvchining shaxs sifatida shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Yozish ko'nikmasi o'quvchining fikrini izchil, mantiqiy va savodli bayon etish imkonini beradi. Zamonaviy ta'lim jarayonida funksional savodxonlik tushunchasi yetakchi o'ringa chiqmoqda. Bu borada PISA tadqiqotlari natijalari ham o'quvchilarning yozma nutq kompetensiyasini rivojlantirish zarurligini ko'rsatmoqda.

Nazariy asoslar

Yozma nutq – tafakkur mahsuli bo'lib, u ichki nutqning tashqi ifodasidir. Lev Vygotsky yozma nutqni yuqori darajadagi intellektual faoliyat sifatida baholagan. Uning nazariyasiga ko'ra, yozish jarayoni rejalashtirish, tahlil qilish va umumlashtirish kabi kognitiv operatsiyalarni talab qiladi.

Shuningdek, Konstantin Ushinsky boshlang'ich ta'limda savod o'rgatish izchil va tizimli tashkil etilishi zarurligini ta'kidlagan.

Yozma nutqni rivojlantirish metodikasi

1. Grafik va imlo ko'nikmalarini shakllantirish

Boshlang'ich sinfda yozuv texnikasi ustida muntazam ishlash muhimdir. Harf shakllarini to'g'ri yozish, imlo qoidalarini mustahkamlash orqali savodxonlik rivojlanadi.

(1-rasm: Boshlang'ich sinf o'quvchilarining yozish mashg'uloti jarayoni)

2. Interfaol metodlardan foydalanish

Interfaol metodlar yozish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi:

“Klaster” – matn tuzish rejasini ishlab chiqish

“Aqliy hujum” – g'oyalar generatsiyasi

“Insert” – matn ustida ishlash

“Sinkveyn” – qisqa va mantiqiy matn yaratish

(2-rasm: O'qituvchi interfaol metod asosida dars olib bormoqda)

3. STEAM yondashuvi asosida yozma faoliyat

STEAM integratsiyasi yozish jarayonini fanlararo bog'laydi. Masalan, tabiatshunoslik darsida tajriba o'tkazilgach, o'quvchilar natijani yozma ravishda bayon qiladilar.

(3-rasm: STEAM yondashuvi asosida tajriba o'tkazish jarayoni)

Bu usul:

kuzatish ko'nikmasini rivojlantiradi;

ilmiy fikrlashni shakllantiradi;

yoza nutqni mantiqiy qiladi.

4. Yozma ishlarni tahlil qilish va refleksiya

Yozma ishlarni tahlil qilish o'quvchilarga xatolarini anglash va tuzatish imkonini beradi.

Refleksiya jarayoni o'z-o'zini baholash ko'nikmasini shakllantiradi.

(4-rasm: O'quvchilarning yozma ishlari tahlili jarayoni)

Tadqiqot natijalari

Tajriba-sinov ishlari davomida quyidagi natijalarga erishildi:

Ko'rsatkich	Tajriba boshida	Tajriba yakunida
Imlo savodxonligi	64%	86%
Mustaqil matn tuzish	59%	84%
Mantiqiy izchillik	61%	82%

Natijalar yozma nutqni rivojlantirishda innovatsion metodlarning samaradorligini tasdiqladi.

Muhokama

Yozma nutqni rivojlantirish jarayoni kompleks yondashuvni talab etadi. Faqat diktant yoki ko'chirma yozdirish orqali yuqori natijaga erishish qiyin. Interfaol, integrativ va refleksiv metodlar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiradi.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda yozma nutqni rivojlantirish quyidagi shartlar asosida samarali bo'ladi:

Tizimli va bosqichma-bosqich metodika.

Interfaol va innovatsion yondashuvlar.

STEAM integratsiyasi.

Individual yondashuv va refleksiya.

Yozish ko'nikmasini rivojlantirish o'quvchilarning funksional savodxonligini oshiradi hamda ularning kelajakdagi akademik muvaffaqiyatini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

- [1] O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
- [2] Davlat ta'lim standarti. Boshlang'ich ta'lim. – Toshkent, 2021.
- [3] Vygotsky L.S. Tafakkur va nutq. – Moskva, 1934.
- [4] Ushinskiy K.D. Pedagogik asarlar. – Moskva, 1954.
- [5] Ona tili o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2019.
- [6] Khudoykulovna, A. D. (2025). EFFICIENCY FACTORS OF TEACHING MATHEMATICS AND NATURAL SCIENCES BASED ON NEW INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES. AMERICAN JOURNAL OF EDUCATION AND LEARNING, 3(9), 665-674.
- [7] Alimova, D. (2024). Boshlang 'ich sinf darslarida STEAM ta'lim texnologiyasini qo 'llashning metodik ahamiyati. Modern Science and Research, 3(1), 1-3.